

حسابداری کشاورزی پسته

فرهاد آگاه

عضو پیوسته انجمن پسته ایران

و ساختاری تصمیمات مفیدی در جهت سودآورتر شدن فعالیت خود از طریق جابجایی و یا افزایش برخی هزینه‌ها به منظور افزایش مقدار محصول و عایدی، کنترل هزینه‌هایی که توجیه اقتصادی ندارند و یا حتی خرید و فروش دارایی‌های ملکی اتخاذ نماید.

در زیر یک نمونه از تفکیک عناوین سرفصل حساب‌ها برای یک باغ پسته بارور جهت نمایش چنین ساختاری به تصویر کشیده شده است. لازم به ذکر است علیرغم آنکه این ساختار توسط برخی واحدهای کشاورزی با موفقیت در حال استفاده می‌باشد، هر باغدار باید به فراخور نیاز و شرایط خاص فعالیت‌های خود دفاتر حسابداری را تنظیم نماید. به علاوه، باید گفت که باغریزی‌های جدید پسته و هنوز نابارور با توجه به در حال احداث بودن باغ، روش حسابداری خاص خود را می‌طلبند که از مجال این نوشته خارج است.

محل درآمد باغات پسته نبوده، جهت گذران امور مجبور به فروش دارایی‌های خود شده‌اند. تنها راه فرار از این وضعیت برای باغدارانی که باغاتشان حداقل در آینده کوتاه و میان مدت چشم‌انداز آبی روشنی دارد، تغییر سبک کشاورزی از سنتی و معیشتی به شیوه‌های مدرن و علمی است. فهرست اقداماتی که در این راه می‌توان انجام داد بلند و بالاست: تغییر شیوه آبیاری، کوددهی براساس کمبودهای غذایی درخت، تغییر پیوند، ... اما هدف از نوشته حاضر پرداختن به یکی از قدرتمندترین ابزار نرم‌افزاری مدیریتی موجود در مسیر این مدرنیزاسیون یعنی ایجاد یک سیستم حسابداری کارآمد برای واحدهای کشاورزی پسته می‌باشد.

یک باغدار نوعی، در صورت دسترسی به اطلاعات صحیح و کارآمد در دفاتر حسابداری باغات خود (چه به صورت دستی و چه کامپیوتری) و مقایسه آن با سایر باغات، قادر خواهد بود به طور منظم

افزایش فشار رقابتی تولید پسته در کالیفرنیا بر کشاورزی سنتی پسته در ایران در کنار سیاست اقتصادی پایین نگه داشتن نرخ تبادل ارز به پشتوانه درآمدهای بادآورده نفتی از سوی دولت که سبب تشویق واردات و تنبیه کلیه صنایع تولیدی کشور منجمله کشاورزی می‌باشد، به نحو روزافزونی موجب کاهش حاشیه سود تولید پسته در کشور شده است. از سوی دیگر کاهش و خشکیدگی تدریجی منابع آب زیرزمینی در مناطق سنتی کشت پسته ایران که عمدتاً ناشی از سوء مدیریت نهادهای حاکمیتی مسئول در این رابطه بوده و می‌باشد، از طریق کاهش شدید میانگین برداشت از واحد سطح زیر کشت باغات پسته، سبب افزایش شدید هزینه‌های تولید این محصول شده است. در چنین شرایطی، با از بین رفتن تدریجی مزیت‌های نسبی کشور در تولید پسته، بسیاری از باغداران، دیگر قادر به ادامه فعالیت و تأمین معیشت خود و خانواده شان از

عناوین سرفصل حساب‌ها

الف- هزینه‌ها

۱- کارگری

حساب هزینه‌های کارگری می‌تواند شامل کلیه هزینه‌های کارگری اعم از کارگران بیمه‌ای، اجاره‌ای، قرار دادی، موقت، روزمزد و حتی هزینه‌هایی از قبیل بیمه، عیدی، پاداش، سنوات، بازخرید و یا آموزش گردد. در صورت نیاز می‌توان هر قسم از هزینه‌های مذکور را از سایر بخش‌ها تفکیک نمود؛ اما باید توجه داشت در این صورت به تعدد عناوین سرفصل‌ها افزوده خواهد شد.

ارجح است که هزینه‌های کارگری برداشت به دلیل اهمیت آن، از سایر هزینه‌های کارگری منفک باشد. لیکن می‌توان هزینه نگهداری از محصول را با هزینه‌های کارگری برداشت و یا بصورت مجزا ثبت کرد.

۲- تأمین نهاده‌های کشاورزی

این سرفصل شامل هزینه تأمین کلیه نهاده‌های کشاورزی از قبیل: انواع کود حیوانی و آلی، کودهای شیمیایی و محلول، سم و روغن و صابون، مواد و وسائل مبارزه بیولوژیک با حشرات و جانوران، افزودنی‌ها و ... می‌شود. در صورت نیاز می‌توان هر قسم از هزینه‌های مذکور را از سایر بخش‌ها تفکیک نمود؛ اما باید توجه داشت در این صورت به تعدد عناوین سرفصل‌ها افزوده خواهد شد.

۳- ماشین آلات

ثبت گردد.

۴- تعمیرات باغی

هر نوع هزینه اصلاح، تعمیرات و بازسازی باغ و تأسیسات مربوطه از قبیل توکاری، پیوند زنی مجدد، اصلاح خاک با استفاده از ریگ، گچ و ... یا تعمیرات سیستم ذخیره و انتقال آب (مانند استخر، لوله و کانال)، دیوارها، انبارها و ... در این قسمت ثبت می‌گردد.

۵- چاه‌ها

هزینه‌های بهره‌برداری و تعمیرات و جابجایی چاه‌ها و قنوات منجمله تأمین سوخت و یا قبوض برق، تعمیر خرابی‌ها و جابجایی چاه‌ها به علت کم آبی

کلیه هزینه‌های بهره‌برداری و تعمیرات ماشین آلات و ادوات ملکی (تراکتور، تانک سم، خودپاش، گاوآهن، اره برقی، ...) و یا اجاره آنها زیر این سرفصل ثبت می‌گردد. هزینه سوخت، روغن، قطعات یدکی، لاستیک و ... مربوط به ماشین آلات و ادوات در این بخش درج می‌گردد. در صورت نیاز می‌توان هزینه جاری و تعمیرات ماشین آلات و ادوات ملکی را از ماشین آلات و ادوات اجاره‌ای تفکیک نمود و یا برای هریک از ماشین آلات ملکی و ادوات آن سرفصل جداگانه‌ای ایجاد کرد. باید توجه داشت که هزینه خرید ماشین آلات و ادوات ملکی، مربوط به هزینه‌های سرمایه‌ای بوده و در این قسمت نباید

برای هر فروش می‌تواند بصورت خالص و جداگانه منظور شود. هزینه‌های فروش مانند حق عملکردی و غیره را می‌توان در ذیل همین سرفصل و یا تحت سرفصلی جداگانه با عنوان "هزینه‌های فروش" ثبت نمود.

۲- متفرقه

این سرفصل می‌تواند شامل کلیه درآمدها بجز درآمد ناشی از فروش محصول از قبیل سود بانکی، فروش ماشین‌الات و ادوات مستعمل، بیجه و آب مازاد بر مصرف شود.

ج- سود و زیان:

۱- سهامداران

جهت ثبت دریافتی‌ها و پرداختی‌های به سهامداران و همچنین انتقال خالص عملکرد مالی واحد کشاورزی در پایان سال مالی به حساب ایشان و ثبت سود و زیان انباشته سال‌های متوالی، غالباً لازم است که یک سرفصل مشترک جهت همه سهامداران و یا به نام تک تک آنها به نسبت سهم الشراکه ایجاد شود. جدول زیر فهرست عناوین سرفصل‌های حسابداری پیشنهادی برای یک واحد کشاورزی تولید پسته را بصورت خلاصه نشان می‌دهد:

انتخاب سال مالی

از دیدگاه هزینه‌ای، آخرین فعالیتی که در یک سال محصولی برای محصول آن سال انجام می‌شود، برداشت و فراوری است. لذا بستن یک سال مالی از این نقطه نظر، باید در زمانی باشد که هزینه‌های برداشت و فراوری مشخص و ثبت شده باشند. بدین منظور، بعنوان مثال می‌توان سال مالی را از اول آبان تا پایان مهر و یا از اول آذر تا پایان آبان انتخاب نمود.

لازم به ذکر است که سنتاً بسیاری از واحدهای تولید پسته، سال مالی خود را در انتهای مرداد ماه و یا انتهای شهریور می‌بندند. تحت این گزینه، با فرض فروش کامل محصول هر سال در سال محصولی متعاقب آن، سال مالی با سال درآمدی انطباق خواهد داشت.

هزینه‌های پسته چینی، حمل، فراوری تر و خشک محصول در یک سرفصل و یا سرفصل‌های جداگانه ثبت می‌گردد. در صورت تمایل می‌توان هزینه نگهداری از محصول را نیز با هزینه‌های برداشت در یک حساب ثبت نمود. باید توجه داشت که هزینه برداشت و فراوری ماهیتاً متناسب با مقدار محصول (کیلویی) بوده؛ حال آن که هزینه‌های موضوع ردیف‌های ۱ تا ۷ فوق متناسب با سطح زیرکشت (قصب یا هکتار) می‌باشند.

۹- آزمایش، مشاوره و مدیریت

هزینه‌های مربوط به آزمایشات سالانه برگ، خاک و یا آب، همچنین هزینه استفاده از مشاورین تغذیه و یا دفع آفات و هزینه‌های مدیریتی برای واحد کشاورزی مورد نظر را می‌توان زیر این سرفصل جمع کرد.

۱۰- متفرقه

همه هزینه‌های معمولاً ریز و موردی که ارزش ایجاد سرفصل‌های جداگانه ندارند را می‌توان زیر یک سرفصل با نام هزینه‌های متفرقه درج نمود.

ب- درآمدها:

۱- فروش محصول

درآمد ناشی از فروش انواع محصول پسته باغ مورد نظر، در یک حساب ثبت می‌گردد. مبلغ درج شده

و یا نقص فنی، در این بخش ثبت می‌گردد. توجه شود که هزینه احداث، بهره‌برداری، و تعمیرات استخرهای ذخیره و خطوط انتقال آب در سایر سرفصل‌ها درج می‌شوند.

۶- خرید آب شرب

در صورت خرید آب شرب برای باغ مورد نظر، باید سرفصل جداگانه‌ای جهت خرید منظم یا موردی آب ایجاد کرد.

۷- سرمایه‌ای

سرمایه‌گذاری‌های جدید از قبیل خرید ماشین‌الات و ادوات، احداث دیوار، حصار، کانال، لوله‌گذاری، ساخت استخر، پیاده‌سازی سیستم آبیاری تحت فشار و یا حتی هزینه‌های خرید حق بهره‌برداری جدید از منابع آبی و یا باغریزی جدید در کنار باغات بارور قبلی، می‌تواند زیر این عنوان قرار گیرد. باید توجه نمود که برخلاف کلیه سرفصل‌های حسابداری دیگر که ماهیت سالانه دارند، تأثیر هزینه‌های سرمایه‌ای فراتر از یک سال می‌باشد. منتهی به دلیل پیچیدگی‌های ناشی از محاسبه هزینه استهلاک و وجود تورم بالا در کشور، ایجاد سیستم حسابداری هزینه استهلاک برای هزینه‌های سرمایه‌ای، بجز در مورد باغات بسیار وسیع توصیه نمی‌شود.

۸- برداشت و فراوری

حساب‌های هزینه‌ای

کارگری	تأمین نهاده‌ها	ماشین آلات	تعمیرات باغی	سرمایه‌ای
چاه‌ها	خرید آب شرب	سرمایه‌ای	آزمایش، مشاوره و مدیریت	متفرقه
حساب‌های درآمدی			حساب سود و زیان	
فروش محصول		متفرقه	سهامداران	